

REGIONÁLIS KÜLÖNBSÉGEK A TANULÓK TUDÁSÁBAN

Tóth Edit*, Csapó Benő**

**Szegei Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola*

***Szegei Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet*

Kulcsszavak: longitudinális vizsgálat, regionális különbségek, gazdasági mutatók

Közismert, hogy Magyarország régiói számos területen jelentős különbségeket mutatnak. A SZTE Oktatásméleti Kutatócsoport 2003-ban indított longitudinális kutatási programja a minta regionális eloszlása miatt lehetővé teszi a tanulók kognitív és affektív sajátosságainak, háttérváltozóinak ezirányú elemzését. Korábbi keresztmetszeti vizsgálatok néhány területen lényeges regionális különbségeket mutattak.

A mintát három korcsoport alkotja: (I.) az általános iskolát 2003 őszén kezdők (közel 5500 fő), (II) 2003-2004-ben ötödik (közel 3500 fő), illetve (III.) kilencedik évfolyam (közel 2500 fő).

Az első eredmények alapján elmondható, hogy a fejlettségbeli különbségek már az iskoláskor kezdetén jelen vannak, és nemcsak a tanulók, osztályok, hanem a régiók között is kimutathatók. Ezek a különbségek két iskolában eltöltött év után is fennmaradnak. A legnagyobb különbséget a harmadik év végén az arányos gondolkodásban találtuk, a legjobban és a legrosszabbul teljesítő régiók között a különbség meghaladja a 10%-ot. Az adatokból a dél-, észak-alföldi és a közép-dunántúli régió elmaradása, valamint a nyugat-dunántúli, közép-magyarországi területek kiugró eredménye rajzolódik ki.

A másik két korcsoportban nem mutatkozik az előbbihez hasonló egységes kép. Középiskolában a regionális különbségek egyes mért területeken nagyobbak, mint a felső tagozatban. Például a komplex problémamegoldásban, és természettudományi ismeretek alkalmazásában a legnagyobb régiók közötti különbség; hetedik évfolyamon az 5%, a tizenegyediken pedig a 20%-ot meghaladja. Általános tendencia, hogy a teljesítményrangsor élén Nyugat-Dunántúl és Közép-Magyarország, a végén pedig Észak-, Dél-Alföld és Észak-Magyarország áll.

A regionális különbségek okaira magyarázatot keresve az egyes régiók gazdasági mutatóit és a tanulók szocioökonómiai státuszát vizsgáltuk. Regionális szintű makrogazdasági mutatók összevonásával két faktort képeztünk. Az egyik faktor azokat a gazdasági indikátorokat helyettesíti, amelyek a gazdasági prosperitással pozitívan (pl.: egy foglalkoztatottra jutó gdp), míg a másik azokat, amelyek azzal negatívan (pl. munkanélküliségi ráta) korrelálnak. A faktorokat és a teszteredményeket korreláltattuk, majd kiszűrtük az anya iskolázottságának hatását (parciális korrelációval). Így kimutatható, hogy a gazdasági változóknak és a tanulói teljesítménynek a kapcsolati erőssége egyre nagyobb és szignifikánsabb az iskolában eltöltött évek előrehaladtával. A faktorváltozók és a mért teljesítmény közötti együttmozgás jelentősebb, ha a közép-magyarországi régió gazdasági túlsúlyából adódó torzító hatását figyelmen kívül hagyjuk.

A vizsgálat első eredményei rávilágítanak arra, hogy az egyéni készségek fejlettségbeli különbségeinek nagysága régióként is változó. Ismételtlen megerősítést nyert, hogy az iskolarendszer csak korlátozottan képes kompenzálni ezeket a különbségeket.